චුල්ලකම්මවිභංග සූත්‍රය
(කර්මය)

කර්මය යනු යමක් කිරීමයි. බුදුදහමට අනුව යමක් කර්මය වන්නේ සිතින් සිතා කයින් වචනයෙන් සිතින් එය සිදු කිරීමෙනි (***චෙතනාහං භික්ඛවෙ කම්මං වදාමි, චෙතයිත්වා කම්මං කරොති කායෙන වාචාය මනසා,*** නිබ්බේධික සුත්ත, අං.නි. vi, 208 පිට). කර්මය වූ කලි ආධ්‍යාත්මික ශක්ති විශේෂයකි. කර්ම අදෘශ්‍යමාන නමුදු ඉන් ජනිත වන කර්මඵලය දෘශ්‍යමාන වූවකි. කර්මයට අදාළ වූ චේතනාව පටිච්චසමුප්පන්න වූ චෛතසික ධර්මයකි. එය ස්පර්ශ, වේදනා, සංඥා, මනසිකාර සමග සම්බන්ධිත වූ ධර්මයකි. යමක් කර්මයක් බවට පත්වන්නේ එය සචේතනාත්මක ව කිරීමෙනි. එසේ නොවුණු විට පුණ්‍ය පාප සිදු නොවේ (***නත්ථි පාපං අකුප්පතො***). කුසල - අකුසල වශයෙන් කර්මය දෙවැදෑරුම් වන අතර ඊට අමතරව බුදුදහමෙහි සූත්‍ර පිටකයෙහි සුකට - දුක්කට, සෙවිතබ්බ - අසෙවිතබ්බ, සුක්කධම්ම - කණ්හධම්ම, පුඤ්ඤ - පාප, භබ්බ - අභබ්බ යන පද ව්‍යවහාර වේ. මෙහිලා කුසල යනු තමාටත් අනුන්ටත් යහපත හිතසුව පිණිස පවත්නා ක්‍රියා ය. අකුසල යනු තමාටත් අනුන්ටත් අයහපත අවැඩ පිණිස පවත්නා ක්‍රියා ය.

සර්වඥතා ඥානය සාක්ෂාත් කිරීමත් සමග ලැබුණු **චුතූපපාත ඥාණය** මගින් සත්ත්වයා කර්මානුරූප ව යළි භවයක ප්‍රතිසන්ධිය ලබන ආකාරය පිළිබඳ ව බුදුරජාණන් වහන්සේට පැහැදිලි ව අවබෝධ විය. ගෙවල් දෙකක් අතර සිටින ඇස් ඇති පුරුෂයකුට එක් නිවසකින් නික්ම තවත් නිවසකට පිවිසෙන තැනැත්තකු මැනැවින් දර්ශනය වන්නාක් මෙන් බුදුරජාණන් වහන්සේට සත්ත්වයන් එක් භවයකින් ච්‍යුත වී නැවත භවයක ප්‍රතිසන්ධි ලබන ආකාරය මැනැවින් ප්‍රත්‍යක්ෂ විය. එහි දී උපදින සත්ත්වයන් බොහෝ දෙනකු දුගතිගාමී වන අයුරු දැක ලෝක සත්ත්වයා කෙරෙහි බලවත් සංවේගයක් හටගත් බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ තත්ත්වය ලෝකයාට අවබෝධ කරලීමට ඉමහත් වෙහෙසක් දරමින් ධර්මදේශනා කළහ. උන් වහන්සේගේ මූලික අපේක්ෂාව වූයේ ස්වර්ග මාර්ගය හා මෝක්ෂ මාර්ගය ලොවට දේශනා කිරීමයි. එහිලා පෘථග්ජනයන් සේඛයන් කරලීමත් සේඛයන් අසේඛයන් කිරීමත්, අසේඛයන් පිරිනිවන තෙක් සුවසේ වෙසෙනු දැකීමත් බුදුරදුන්ගේ අපේක්ෂාව විය. මේ සඳහා අපාගත වීමට සිටියවුන්ට කම්මස්සකතා සම්මා දිට්ඨිය ලබා දී ඔවුන් සුගතියෙහි පිහිටුවීමට ද කම්මස්සකතා සම්මාදිට්ඨිය ලැබූවන්ට චතුසච්ච සම්මා දිට්ඨිය ලබා දී ඔවුන් නිවනෙහි හික්මවීමට ද අනුශාසනා කළහ. බුදුරජාණන් වහන්සේ ලොව පහළ වන සමය වන විට ද ඇතැමුන් යළි ඉපදීම හා කර්මය පිළිබඳ විශ්වාස කොට තිබුණ ද ඔවුන් එය විශ්වාස කළේ ශාස්වත දෘෂ්ටිය මත පිහිටා ය. බුදුදහමෙහි පවත්නා විශේෂත්වය වන්නේ ශාස්වත හා උච්ඡේද යන දෘෂ්ටි දෙකෙහි ම නොපිහිටා පටිච්ච සමුප්පාදය හෙවත් හේතුඵල දහම මත පදනම් ව කර්මය විග්‍රහ කිරීමයි.

කර්මය හා ඉන් ජනිත වන ඵලය පිළිබඳ ව පරතෙරට සිතා අවසන් කළ නොහැක. එබැවින් කර්ම සංකල්පය වූ කලි අචින්තනීය වූවක් බව සඳහන් වේ (අචින්තෙය්‍ය සුත්ත, අ.නි.). රහත් උතුමකුට වුව ද කර්මය පිරිසිඳ දත නොහැක. එය සම්මා සම්බුදුවරයකුට ම විෂයය වූවකි. එසේ වුව ද තමා කර්මය ස්වකීය කොට ඇත්තෙක්, කර්මය දායාද කොට ඇත්තෙක්, කර්මය ජනිත කොට ඇත්තෙක්, කර්මය ඥාති කොට ඇත්තෙක්, කර්මය පිළිසරණ කොට ඇත්තෙක් බවත් යහපත් වූ හෝ අයහපත් වූ හෝ යම් කර්මයක් කරයි ද එය දායාද කොට ඇත්තෙක් බවත් ගිහි පැවිදි සැවො ම නිතර සිහි කළ යුතු බව අභිණ්හ පච්චවෙක්ඛණ සූත්‍රයෙහි සඳහන් වේ (***කම්මස්සකොම්හි කම්මදායාදො කම්මයොනි කම්මබන්ධු කම්මපටිසරණො යං කම්මං කරිස්සාමි කල්‍යාණං වා පාපකං වා තස්ස දායාදො භවිස්සාමීති අභිණ්හං පච්චවෙක්ඛිතබ්බං....,*** අභිණ්හපච්චවෙක්ඛණ සුත්ත, අං.නි. iii).

බුදුරදුන් දිවමන් සමයෙහි කර්මය පිළිබඳ ව භාරතයෙහි පැවැති ප්‍රධාන වාද තුනකි.

එනම්,

1. පුබ්බේකතහේතුවාදය
2. ඉස්සරනිම්මාණවාදය
3. අහේතු අප්පච්චයවාදය (තිත්ථායතන සුත්ත, අං.නි. 310 පිටුව)

පුබ්බේකතහේතුවාදය යනු සියල්ල පෙර කර්මයේ ප්‍රතිඵල වශයෙන් සිදු වේය යන අදහසයි. මෙම අදහස ගත්තවුන් අතර නිගණ්ඨ නාතපුත්ත හෙවත් ජෛන මහාවීර ප්‍රධාන ය. ඉස්සරනිම්මාණවාදය යනු ලෝක නිර්මාපක ඊශ්වරයාගේ කැමැත්ත පරිදි සියලු යහපත - අයහපත සිදු වේ ය යන අදහසයි. සියල්ල කිසිදු හේතුඵල දහමකින් තොර ව ඉබේ ම සිදුවේය යන අදහස අහේතුකඅප්පච්චයවාදයෙන් කියැවේ. මක්ඛලී ගෝසාල මෙම අදහසෙහි දැඩි ව එල්බ ගෙන සිටියෙකි. එබැවින් මක්ඛලී ගෝසාල තරම් අනර්ථකාරී අන් කිසිවකු නොමැති බව බුදුසමයෙහි සඳහන් වේ. මෙම වාද තුනට ම පදනම් වී ඇත්තේ ශාස්වත හෝ උච්ඡේද දෘෂ්ටි ය. එබැවින් බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ වාද තුන ම බැහැර කොට හේතු ඵල දහමට අනුකූල ව අනාමත්මවාදය මත පදනම් ව ලොව ක්‍රියාත්මක වන කර්මඵලවාදයක් හඳුන්වා දුන්හ.

මජ්ඣිම නිකායේ චූල්ලකම්මවිභංග සූත්‍රයට අනුව දිනක් බුදුරදුන් වෙත පැමිණි තොදෙය්‍ය පුත්ත සුභ මානවකයා අල්පායුක - දීඝායුක, බව්හාබාධ - අප්පාබාධ, දුබ්බණ්ණ - වණ්ණවන්ත, අප්පසක්ක - මහෙසක්ක, අප්පභොග - මහාභොග, නීචකුලීන - උච්චකුලීන, දුප්පඤ්ඤ - පඤ්ඤවන්ත වශයෙන් ලොව මිනිසුන් අතර පවත්නා වෙනසට හේතු විමසීය. ඊට බුදුරදුන්ගේ පිළිතුර වූයේ මෙම උස් පහත් භේදයට හේතුව කර්මය බවත් කර්මය සත්ත්වය හීන ප්‍රණීත වශයෙන් බෙදා ඇති බවත් ය (***කම්මස්සකා මානව, සත්තා කම්මදායාදා, කම්මයොනි කම්මබන්ධු කම්මපටිසරණා. කම්මං සත්තෙ විභජති යදිදං හීනප්පණීතතා,*** ම.නි. iii, චූල්ලකම්මවිභංග සුත්ත, 432 පිට). අනතුරුව එම වෙනස්කම්වලට හේතු සවිස්තරාත්මක ව විස්තර කළහ. ඒ අනුව,

- ▲ ප්‍රාණඝාතය හේතුවෙන් ආයුෂ අඩු වන බව ද,
- ▲ ප්‍රාණඝාතයෙන් වැළකීමෙන් ආයුෂ වැඩි වන බව ද,
- ▲ සතුන්ට හිංසා කිරීමෙන් බොහෝ ආබාධ ඇති වන බව ද,
- ▲ සතුන්ට හිංසා කිරීමෙන් වැළකීමෙන් ආබාධ අඩු වන බව ද,
- ▲ ක්‍රෝධය බහුල වීමෙන් දුර්වර්ණ වන බව ද,
- ▲ ක්‍රෝධ නොකිරීමෙන් ප්‍රියජනක (වර්ණවත්) වන බව ද,
- ▲ ඊර්ෂ්‍යාව හේතුවෙන් අල්පේශාක්‍ය වන බව ද,
- ▲ ඊර්ෂ්‍යා නොකිරීමෙන් මහේශාක්‍ය වන බව ද,
- ▲ දන් නොදීම හේතුවෙන් අල්පභෝග වන බව ද,
- ▲ දන් දීම හේතුවෙන් මහාභෝග වන බව ද,
- ▲ මානාධික වීමෙන් පහත් කුලයන්හි උපත සිදු වන බව ද,
- ▲ මානාධික නොවීමෙන් උසස් කුලයන්හි උපත සිදු වන බව ද,
- ▲ විමසා බලා ක්‍රියා නොකිරීමෙන් නුවණ මද වන බව ද,
- ▲ විමසා බලා ක්‍රියා කිරීමෙන් නුවණ ඇති වන බව ද

සඳහන් කර ඇත.

මෙලෙස සත්ත්වයාගේ ජීවන ක්‍රියාවලියට කර්මය සුවිශේෂී බලපෑමක් සිදු කරන නමුදු කර්මයෙන් සියල්ල සිදුවේ ය යන්නක් බුදුදහමින් නොකියැවේ. එහි දී ලෝකයේ සජීවී - අජීවී සියල්ල සිදුවන නියාම ධර්ම පහක් හඳුන්වා දී ඇත. එනම් උතු නියාම, බීජ නියාම, කම්ම නියාම, ධම්ම නියාම, චිත්ත නියාම වශයෙනි. කර්මය යනු මෙම නියාම ධර්ම පහෙන් එකක් පමණි. තවද සත්ත්වයන්ට සැපදුක් අත්විඳීමට හේතු අටක් පිළිබඳ ව සංයුක්ත නිකායෙහි මොළිය සීවක සූත්‍රයෙහි (සං.නි. iv, 436 පිට) දැක්වේ. එනම්ඃ වාතය, පිත, සෙම, සන්නිපාතය (තුන්දොස් එක්වීම), ඍතු වෙනස්වීම, විෂම හැසිරීම, උපක්‍රම, බලවත් අකුසල කර්මයන්හි විපාක වශයෙන්. මෙම හේතු අට අතුරින් සැපදුක් ජනිත වීමට හේතුවන කරුණක් ලෙස කර්මය දක්වා ඇති අතර එය එක ම හේතුව නොව එක් හේතුවක් පමණක් බව ද වටහා ගත යුතු ව ඇත. ගිරිමානන්ද සූත්‍රයෙහි (අ.නි. vi, 198 පිට) රෝග හටගැනීමට හේතු වශයෙන් ද මෙම කරුණු අට එලෙසින් ම දැක්වේ. එයින් ද පැහැදිලි වන්නේ රෝගපීඩා ඇතිවීමට බලපාන කරුණු අතර කර්මය එක් කරුණක් පමණක් බවයි.

කර්මය තෙවැදෑරුම් වශයෙන් බුදුසමයෙහි විස්තර වේ. එනම් කාය කර්ම, වචී කර්ම හා මනෝ කර්ම වශයෙනි. බුදුරදුන් සමයෙහි ඇතැම් ආගම්වල මෙය කාය දණ්ඩ, වචී දණ්ඩ මනෝ දණ්ඩ වශයෙන් විග්‍රහය කොට තිබුණි. බුදුරජාණන් වහන්සේ **'දණ්ඩ'** යන්න බැහැර කොට ඒ වෙනුවට **'කම්ම'** (කර්ම) යන්න හඳුන්වා දුන් අතර මෙම කර්මත්‍රය අතුරින් මනෝ කර්මය වඩාත් ප්‍රබල බව දීඝතපස්සී නම් ජෛන තැනැත්තාට දේශනා කළහ (ඉමෙසං බො තපස්සී තිණ්ණං කම්මානං........ මනොකම්මං මහාසාවජ්ජතරං පඤ්ඤාපෙමි පාපස්ස කම්මස්ස කිරියාය පාපස්ස කම්මස්ස පවත්තතියා, නො තථා කායකම්මං නො තථා වචීකම්මං, ම.නි.i). ඇතැම් කායික හා වාචසික ක්‍රියාවන්ට වඩා මනෝ කර්මය බලවත් බවත් එහි ප්‍රතිඵල වශයෙන් ඇතැමුන් ලොවට මහත් අනර්ථයන් සිදු කළ බවත් ධර්මයෙහි දැක්වේ. තව ද සත්ත්වයා සිදු කරන සියලු ක්‍රියාවන්ට මනස ප්‍රධාන වන බව ද අවධාරණය කොට තිබේ. ප්‍රදුෂ්ඨ වූ සිතින් යුතු ව කරන ක්‍රියා හා කතා තුළින් ගොනා පිටුපස එන රිය සක මෙන් (***චක්කං'ව වහතො පදං***) සත්ත්වයාට දුක් විඳීමට සිදු වන බවත්, ප්‍රසන්න සිතින් යුතු ව කරන ක්‍රියා හා කතා තුළින් තමා පිටුපස එන ඡායාව මෙන් (***ඡායා'ව අනපායිනී)*** සත්ත්වයාට සැප විඳීමට හැකි වන බවත් ධම්මපදයෙහි සඳහන් වේ (ධ.ප. යමක වග්ග, 1-2 ගාථා).

තවද අහසෙහි සිටියත් මුහුද මැද සිටියත් පර්වත කුහරයක සිටියත් ලොව කොතැන සිටියත් කර්මයෙන් ලැබෙන විපාකයෙන් නොමිදිය හැකි බව සඳහන් වේ.

න අන්තලික්ඛෙ න සමුද්දමජ්ඣෙ න පබ්බතානං විවරං පවිස්ස,
න විජ්ජති සො ජගතිප්පදෙසෙ යත්ථට්ඨිතං මුඤ්චෙය්‍ය පාපකම්මා. (ධ.ප.)

බුදුදහමෙහි සඳහන් බොහෝ ඉගැන්වීම්වලට කර්මය ඇතුළත් ව තිබේ. ඒ අතර පුනර්භවය, පටිච්චසමුප්පාදය, ස්කන්ධ විග්‍රහය, කුසල අකුසල විග්‍රහය, නාම රූප, සතර ආහාර, ආයතන, ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය, චතුරාර්ය සත්‍යය, නිවන ප්‍රධාන ය. පුනර්භවයට හේතුවන ප්‍රතිසන්ධි චිත්තය සමග කර්මය සම්බන්ධ ව පවතී. පටිච්චසමුප්පාදයෙහි සංඛාර නමින් දැක්වෙන්නේ කර්මයයි. ඊට අනුව සත්ත්වයා කර්ම සිදුකරන්නේ අවිද්‍යාව නිසයි. පංචඋපාදානස්කන්ධ විග්‍රහයෙහි සංඛාර ස්කන්ධයට කර්මය ඇතුළත් වේ. 'කුසල - අකුසල' සත්ත්වයා විසින් සිදු කරනු ලබන කර්මය දෙකට බෙදා තිබේ. නාම රූප විග්‍රහයෙහි ලා එය නාම යටතට ඇතුළත් වේ. සතර ආහාරයෙහිලා මනො සංචේතනාහාරය යටතට ගැනේ. ආයතන විග්‍රහයෙහි ලා බාහිර ආයතන වන රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ, ධර්ම ඇසුරින් සංචේතනය ක්‍රියාත්මක වේ. ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය වූ කලි කර්මක්ෂය කිරීමේ ආර්ය මාර්ගයයි. එහි සම්මා දිට්ඨියෙහි විශේෂයෙන් කර්මය පිළිබඳ ව දැක්වේ. සම්මාදිට්ඨිය වූ කලි දෙවැදෑරුම් ය. එනම් සාශ්‍රව වූ පුණ්‍යභාගීය සංඛ්‍යාත කර්මඵල ඇදහීම පිළිබඳ ලෞකික සම්මා දිට්ඨිය හා චතුසච්ච සම්මාදිට්ඨි නම් වූ ලෝකෝත්තර සම්මා දිට්ඨියයි. මින් පළමුවැන්නෙන් කියැවෙන්නේ කර්මස්සකතා සම්මාදිට්ඨියයි. එනම්, දුන් දෙයෙහි විපාක ඇත, යාගයෙහි විපාක ඇත..., ආදී වශයෙන් දැක්වෙන කර්මඵල විශ්වාස කිරීම් වශයෙන් පවත්නා සම්මාදිට්ඨිය මීට අයත් ය.

සත්ත්වයා මිථ්‍යා දෘෂ්ටියෙන් මුදවා සම්මා දිට්ඨියෙහි පිහිටුවාලීම සඳහා බුදුදහම නිබඳ ව අනුශාසනා කරනු දක්නට ලැබේ. ඒ සඳහා දේශිත අනුශාසනා පෙළ දහමෙහි නිතර හමුවේ. යහපත කරන්නාට යහපත් ප්‍රතිඵල ද, අයහපත කරන්නාට අයහපත් ප්‍රතිඵල ද අත්විඳීමට සිදුවන බව බුදුසමය අවධාරණය කරයි (***කල්‍යාණකාරී කල්‍යාණං - පාපකාරී ච පාපකං,*** ඉසයොසමුද්දක සූත්‍රය, සං.නි.i, 404 පිට). වපුරන්නේ යම් බීජයක් ද ඵල වශයෙන් ලැබෙන්නේ ඊට සමාන ඵලයි. එමෙන් ම කරන කර්මයන්ට අනුරූප ව ප්‍රතිඵල ලැබේ (**යාදිසං වපතෙ බීජං - තාදිසං හරතෙ ඵලං).** තවද කර්මය නිසා ලෝකය පවත්නා බවත් කර්මය නිසා ප්‍රජාව ජීවත් වන බවත් ගමන් කරන රථයක රෝදය නොගැළවී තබන කඩ ඇණය ලෙසින් සත්ත්වයා කර්මයට බැඳී පවත්නා බව ද සඳහන් වේ.

කම්මනා වත්තතී ලොකො - කම්මනා වත්තතී පජා,
කම්මනිබන්ධනා සත්තා - රථස්සාණීව යායතො.

(සු.නි. වාසෙට්ඨ සුත්ත, 657 ගාථාව)

මෙබඳු තත්ත්වයක් මත කයින්, වදනින්, සිතින් කර්ම කිරීමේ දී යළි යළිත් නුවණින් විමසා බලා එය සිදු කරන ලෙස පෙළ දහමෙහි නිතර අවධාරණය කර ඇත (අම්බලට්ඨික රාහුලොවාද සුත්ත, ම.නි. ii, 132 පිටුව). එහි දී යහපතෙහි යෙදෙන ලෙසත් අයහපතින් මිදෙන ලෙසත් දක්වේ (***අභිත්ථරෙථ කල්‍යාණෙ - පාපා චිත්තං නිවාරයෙ***). දරුවන් හදන දෙමාපියන් විසින් දරුවනට සිදු කළ යුතු යුතුකම් අතර ද පළමුවෙන් ම සඳහන් වන්නේ තම දරුවන් පාපයෙන් මුදවා යහපතෙහි යොදවන ලෙසයි (***පාපා නිවාරෙන්ති, කල්‍යාණෙ නිවෙසෙන්ති***, සිගාල සුත්ත, දී.නි.).

අයහපතින් මිදීම හා යහපතෙහි යෙදීම සඳහා වූ මෙම අනුශාසනාව වූ කලි අප ගෞතම බුදුරදුන්ගේ පමණක් නොව ලොව පහළ වන සියලු බුදුවරුන්ගේ අනුශානාවයි.

සබ්බපාපස්ස අකරණං - කුසලස්ස උපසම්පදා,
සචිත්තපරියොදපනං - එතං බුද්ධානසාසනං. (ධ.ප.)

යමකු වසලයකු හෝ බ්‍රාහ්මණයකු වීමට බලපාන ප්‍රධාන සාධක වනුයේ ඔහු විසින් කරනු ලබන කර්මයේ ස්වභාවයයි.

න ජච්චා වසලො හොති - න ජච්චා හොති බ්‍රාහ්මණො,
කම්මනා වසලො හොති - කම්මනා හොති බ්‍රාහ්මණො.
(සු.නි., 653 ගා., වසල සුත්ත,)

යමකු පෙර පින් කර ඇති බව (***පුබ්බෙ ච කතපුඤ්ඤතා,*** සු.නි. මංගල සුත්ත) දෙලොව අභිවෘද්ධිදායී මංගල කරුණක් ලෙස දක්වේ. මෙබඳු ස්වභාවයෙන් යුතු කර්මයට සුළු වූවකැයි අවමන් නොකරන ලෙස (***මාවමඤ්ඤෙථ පුඤ්ඤස්ස න මං තං ආගමිස්සති***) ද බුදුසමය අවධාරණය කරයි. පාප කර්ම ඉන් මිදී සැඟවිය හැකි තැනක් මිහිපිට කිසිදු තැනක නැති බව සඳහන් වේ (න විජ්ජති සො ජගතිප්පදෙසො යත්ථට්ඨිතො මුඤ්චෙය්‍ය පාපකම්මා, ධ.ප. 127 ගාථාව).

🕮 විපාකයන්හි ස්වභාවය අනුව කර්මය කොටස් හතරකට බෙදේ. එනම්,

1. කණ්හං කණ්හවිපාකං
   කළු විපාක ඇති කළු කර්ම - (සතර අපායන්හි දුක් විඳීමට හේතුවන කර්ම)

2. සුක්කං සුක්කවිපාකං
   සුදුවිපාක ඇති සුදු කර්ම - (සදෙව් ලොව, බඹලොව ඉපදීමට හේතුවන කර්ම)

3. කණ්හසුක්කං කණ්හසුක්කවිපාකං
   කළු සහ සුදු යන මිශ්‍ර විපාක ජනිතවන කර්ම (මිනිස් ලොව ඉපදීමට හේතුවන කර්ම)

4. අකණ්හඅසුක්කං අකණ්හඅසුක්කවිපාකං
   කළු ද නොවූ සුදු ද නොවූ විපාක දෙන කළු ද නොවූ සුදු ද නොවූ කර්ම
   (නිවන සඳහා හේතු වන කර්ම)

🕮 විපාක දෙන කාලය අනුව කර්මය කොටස් හතරකට බෙදේ. එනම්,

1. දිට්ඨධම්මවේදනීය කම්ම - මෙලොව දී ම විපාක දෙන කර්ම
2. උපපජ්ජවේදනීය කම්ම - දෙවන භවයෙහි දී අනිවාර්යයෙන් විපාක දෙන කර්ම
3. අපරාපරියවේදනීය කම්ම - රහත් භාවය දක්වා කවර භවයක හෝ විපාක දෙන කර්ම
4. අහොසි කර්ම - විපාක විඳීමට අවස්ථාවක් නොලැබ අහෝසි වන කර්ම

📖 විපාක දෙන ආකාරය අනුව ද කර්මය කොටස් හතරකට බෙදේ. එනම්,

1. ගරුක කම්ම - දෙවන භවයෙහි අනිවාර්යයෙන් විපාක දෙන බලවත් කර්ම
   (**කුසල** - ධ්‍යාන, මාර්ගඵල, **අකුසල** - පංචානන්තරිය කර්ම, නියත මිථ්‍යා දෘෂ්ටිය)
2. ආසන්න කම්ම - මරණාසන්න මොහොතෙහි සිදු කරන ලද කර්ම
3. ආචිණ්ණ කම්ම - නිතර පුරුදු පුහුණු කරන ලද කර්ම
4. කටත්තා කම්ම - කලාතුරකින් / අහම්බෙන් සිදුකරන ලද කර්ම

📖 කර්මය කෘත්‍ය වශයෙන් සතරාකාර වේ. එනම්,

1. ජනක කම්ම - ප්‍රතිසන්ධිය ලබා දෙන කර්ම
2. උපස්ථම්භක කම්ම - ප්‍රතිසන්ධිය ලබා දුන් පසු ඊට උපකාරවත් වන කර්ම
3. උපපීඩක කම්ම - ප්‍රතිසන්ධිය ලබාදුන් පසු ඊට බාධා කරන / එය දුර්වල කරන කර්ම
4. උපඝාතක කම්ම - ජනක කර්ම ශක්තිය සහමුලින් ම නැති කරන කර්ම

📖 කර්මය විපාක දෙන ස්ථාන (භූමි) වශයෙන් සිව්වැදෑරුම් වේ. එනම්,

1. අපාය භූමි - සිව් අපා - (නරක , තිරිසන්, ප්‍රේත, අසුර)

2. කමාවචර සුගති භූමි - සදෙව් ලොව
   (චාතුම්මහාරාජිකය, තාවතිංසය, යාමය, තුසිතය, නිම්මානරතිය, පරනිම්මිත, වසවත්ති)

3. රූපාවචර භූමි - රූපාවචර බඹලොව 16
   (බ්‍රහ්මපාරිසජ්ජ, බ්‍රහ්මපුරොහිත, මහාබ්‍රහ්මය, පරිත්තාභ, අප්පමාණාභ, අභස්සර, පරිත්තසුභ, අප්පමාණසුභ, සුභකිණ්ණ, වෙහප්ඵලා, අසඤ්ඤාතස්ස, සුද්ධාවාස (අවිහ, අතප්ප, සුදස්ස, සුදස්සී, අකණිට්ඨක)

4. අරූපාවචර භූමි - අරූපාවචර බඹලොව සතර
   (අකාසානඤ්චායතනය, විඤ්ඤාණඤ්චායතනය, ආකිඤ්චඤ්ඤායතනය, නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනය)

📖 මරණය සිදු විය හැකි ආකාර සතර

1. අයුක්ඛය - ආයුෂ නිමා වීමෙන් සිදු වන මරණ
2. කම්මක්ඛය - කර්මය නිමාවීමෙන් සිදු වන මරණ
3. උභයක්ඛය - ආයුෂ සහ කර්මය එක විට නිමාවීමෙන් සිදු වන මරණ
4. උපච්ඡේදක - ආයුෂ සහ කර්මය යන දෙක ම තිබිය දී හදිසියේ සිදුවන මරණ

📖 සතර ප්‍රතිසන්ධි

1. අපාය ප්‍රතිසන්ධි
2. කාමසුගති ප්‍රතිසන්ධි
3. රූපාවචර ප්‍රතිසන්ධි
4. අරූපාවචර ප්‍රතිසන්ධි

📖 අකුසල කර්මය යටපත් වන සම්පත්ති සතරකි. එනම්,

1. ගති සම්පත්ති (උපත) 3. කාල සම්පත්ති (කාලය)
2. උපධි සම්පත්ති (රූ සපුව) 4. පයොග සම්පත්ති (උත්සාහය)

📖 කුසල කර්මය යටපත් වන විපත්ති සතරකි. එනම්,

1. ගති විපත්ති 3. කාල විපත්ති
2. උපධි විපත්ති 4. පයොග විපත්ති

<u>කම්මසරික්කතාව</u> :

කම්මසරික්කතාව යනු කරනු ලබන කර්මයන්ට අනුරූප ව විපාක ලැබේ ය යන්නයි. බුදුදහමෙහි මීට අදාළ ඉගැන්වීම් නිතර දක්නට ලැබේ. ඉහත සඳහන් බොහෝ කරුණු ඊට දෙස් දෙයි. ඊට තවත් උදාහරණ කීපයක් මෙසේ දැක්විය හැකි ය.

අන්නදො බලදො හොති - වණ්ණදො හොති වත්ථදො
යානදො සුඛදො හොති - දීපදො හොති චක්ඛුදො
සො ච සබ්බදදො හොති - යො දදාති උපස්සයං
අමතං දදො ච සො හොති - යො ධම්මමනුසාසති (සං.නි. 1,)

(ආහාර දෙන්නේ බලය දෙන්නේ වෙයි. වස්ත්‍ර දෙන්නේ වර්ණය දුන්නා වේ. යාන - වාහන දෙන්නේ සැපය දෙන්නේ වේ. පහන් ආලෝකය දෙන්නේ ඇස් දෙන්නේ වේ. යමෙක් නිවසක් දෙන්නේ ද ඔහු සියල්ල දෙන්නේ වේ. යමෙක් ධර්මයෙන් අනුශාසනා කෙරේ ද ඔහු අමෘතය දෙන්නේ වේ.)

කර්මානුරූප ව සසර උපත සිදුවන ආකාරය ද ධර්මයෙහි පැහැදිලි ව විස්තර වේ.

ගබ්භමෙකෙ උප්පජ්ජන්ති - නිරයං පාපකම්මිනො,
සග්ගං සුගතිනො යන්ති - පරිනිබ්බන්ති අනාසවා

(ධ.ප. පාපාවග්ග, 11 ගාථාව)

(ඇතැමෙක් මව්කුසින් උපදින අතර පව් කළ අය නිරයට යති. පින් කළවුන් ස්වර්ගයට යන අතර ආශ්‍රව රහිත වූවෝ පිරිනිවන් පාති.)

තවද පව් කරන්නා මෙලොවත් පරලොවත් තැවෙන බවත් දෙලොව ම තැවෙන බවත් (**පාපකාරී උභයත්ථ තප්පති,** ධ.ප.) සඳහන් වේ. පින් කරන්නා මෙලොවත් පරලොවත් සතුටුවන බවත් දෙලොව ම සතුටු වන බවත් දැක්වේ (**කතපුඤ්ඤො උභයත්ථ නන්දති**, ධ.ප.). මෙබඳු ස්වභාවයෙන් යුක්ත කර්ම තුළින් ජනිත වන කර්ම ඵලය ක්ෂණික නොලැබෙන බවත් එය කල් යාමෙන් විපාක ලැබෙන බවත් දක්වා ඇත්තේ මෙසේ ය.

න හි පාපං කතං කම්මං - සජ්ජු ඛීරංව මුච්චති,
ඩහං තං බාලමන්වෙති - භස්මච්ඡන්නොව පාවකො. (ධ.ප.)

(කළා වූ පාප කර්මය දෙනගේ තනය ඇල්ලූ විගස කිරි නික්මෙන්නාක් මෙන් එකෙණෙහි ම විපාක නොදෙයි. එය ඔහු දවමින් ගිනි අඟුරක් මෙන් ඔහු පසුපස ගමන් කරයි.)

තවද අකුසල කර්මයෙහි ඊට වඩා බලවත් වූ විපාක කුසල විපාක මගින් යටපත් කළ හැකි බව දක්වේ.

යස්ස පාපං කතං කම්මං - කුසලෙන පිථීයති,
සො ඉමං ලොකං පභාසෙති - අබ්භා මුත්තො'ව චන්දිමා (ධ.ප.)

(යමකු විසින් කරන ලද පාප කර්මය කුසලයෙන් වසයි ද වළාකුළින් නික්මෙන සඳ මෙන් මෙලොව එළිය කරයි.).

මෙබඳු තත්ත්වයක් මත පිනට කැමැත්තක් ඇති කරගන්නා ලෙසත් (තම්හි ඡන්දං කයිරාථ, ධ.ප.) පිනට බිය නොවන ලෙසත් (මා පුඤ්ඤස්ස භායී, මා පුඤ්ඤස්සභායී සුත්ත, ඉතිවුත්තක පාළි) ඊට හේතු පින වනාහි සැපතට නමක් වන නිසා (සුඛො පුඤ්ඤස්ස වුච්චයො) බවත් දක්වේ.

කර්මයට විපාක ලැබෙන බව බුදුසමය සඳහන් කළ ද යම් දෙදෙනකු කරන කර්ම සමාන වුව ද ඊට විපාක වශයෙන් ඔවුන් දෙදෙනාට ලැබෙන ඵලය වෙනස් විය හැකි ය. ලෝණඵල සූත්‍රයෙහි මීට නිදසුනක් ඉදිරිපත් වේ. සමාන අකුසල කර්ම කරන පුද්ගලයන් දෙදෙනෙක් සිටිති. ඊට විපාක වශයෙන් එක් අයෙක් අපාගත වෙයි. එසේ වුව ද අනෙක් තැනැත්තා එලෙස අපාගත නොවේ. මීට හේතුව කුමක් දැයි බුදුරදුන් වෙතින් ඇසූ පැනයට උන් වහන්සේගේ පිළිතුර ප්‍රකාශ වූයේ උපමාවකට අනුව ය. සමාන ලුණු කැට දෙකක් ගෙන ඉන් එකක් කුඩා වතුර වීදුරුවකට ද අනෙක් ගඟකට ද දමා දියවෙන්නට ඉඩ සැලසුව හොත් වීදුරුවෙහි ජලය ලුණු රස වන අතර ගඟෙහි වතුරෙහි වෙනසක් නොමැත. වීදුරුවෙහි ජලය ලුණු රස වන්නාක් මෙන් ඇතැමුන් කරන අකුසල කර්ම තුළින් ජනිත වන විපාක නිසා ඔවුන් අපාගත වන අතර තවත් අය ගඟට දැමූ ලුණු කැට තුළින් ගඟෙහි ජලයට වෙනසක් නොවන්නාක් මෙන් අපාගත නොවී සුගතිගාමී වෙති. ඇතැමෙක් දුගතිගාමී වන්නේ ඔවුන් තුළ පවත්නා කුසලය බලවත් නොවීම නිසා ය. තවෙකෙක් එබඳු ම අකුසලයක් කොට ද සුගතිගාමී වන්නේ ඔවුන් තුළ ඊට වඩා බලවත් කුසල ධර්ම පවත්නා හෙයිනි.

පුද්ගලයා සිදු කරන කුසලාකුසල කර්මයන්ට අනුරූපව විපාක විඳීම පිළිබඳ අනුශාසනා බුදුසමයෙහි නිතර දක්නට ලැබෙන හෙයින් මෙලෙස **කම්මසරික්කතාවක්** පිළිබඳ ව පසුකාලීන සාකච්ඡාවට භාජනය විය. එසේ වුව ද **මහාකම්මවිභංග සූත්‍රයට** අනුව මෙකී අනුපිළිවෙළ වෙනස් වන අවස්ථා ද පවත්නා බව බුදුසමය අවධාරණය කරයි. ඒ අනුව කර්මයට අනුව විපාක දෙන ආකාර සතරකි. එනම්,

1. අකුසල් කොට දුගතිගාමී වීම - **අභබ්බං අභබ්බාසං**
2. අකුසල් කොට සුගතිගාමී වීම - **අභබ්බං භබ්බාසං**
3. කුසල් කොට සුගතිගාමී වීම - **භබ්බං භබ්බාසං**
4. කුසල් කොට දුගතිගාමී වීම - **භබ්බං අභබ්බාසං**

(මහාකම්මවිභංග සුත්ත, ම.නි. iii,)

මෙලෙස සිදු වීමට හේතු වන කරුණු එම සූත්‍රයෙහි වැඩිදුරටත් වේ. එබැවින් කම්මසරික්කතාව ඒ අයුරින් ම සිදු නොවන අවස්ථා ද ඇති බව අප විසින් වටහා ගත යුතු ව ඇත.

'ඵලූපජීවී පුග්ගල සූත්‍රයට' අනුව සත්ත්වයා ජීවත් වන හේතු හතරක් දක්වේ. එනම්,

1. **කම්මඵලූපජීවී** - කර්ම විපාක නිසා ම ජීවත් වන්නෝ
2. **උට්ඨානඵලූපජීවී** - වීර්යය නිසා ම ජීවත් වන්නේ
3. **කම්මඋට්ඨානඵලූපජීවී** - කර්මය ද වීර්යය ද නිසා ජීවත් වන්නෝ
4. **නෙවකම්ම න උට්ඨානඵලූපජීවී** - කර්මයවත් වීර්යයවත් නැති ව ජීවත් වන්නෝ

කම්මනිදාන සූත්‍රයට අනුව කර්මක්ෂය කිරීම සම්බන්ධ ව සඳහන් වේ.

'ලෝභ, දෝස, මෝහ චේතනා මුල් වී හටගන්නා කර්ම අකුසල නම් වේ. එම කර්ම සාවද්‍යයි, ඒ කර්මවලට දුක් විපාක විඳීමට සිදු වේ. මෙම කර්ම 'කර්මසමුදය' (හටගැනීම) පිණිස පවතී. මේ කර්ම කර්ම නිරෝධය පිණිස හේතු නොවේ.' 'අලෝභ, අදෝස, අමෝහ චේතනා මුල් වී හටගන්නා කර්ම කුසලයි. ඒ කර්ම නිරවද්‍යයි වන අතර සැප විපාක ගෙන දේ. එම කර්ම 'කර්මනිරෝධය' පිණිස හේතු වේ. ඒ කර්ම කර්ම සමුදය පිණිස හේතු නොවේ.'

මෙම සූත්‍රයෙන් ප්‍රකට වන ප්‍රධාන අදහස නම් යළි කර්ම හට ගැනීමට හේතු වන කර්ම මෙන් ම යළි කර්ම හටනොගැනීමට ද හේතු වන කර්ම පවත්නා බවයි. බුදුසමයෙන් විශේෂයෙන් අවධාරණය කෙරෙන්නේ කර්මක්ෂය කිරීම් සංඛ්‍යාත කර්ම සඳහායි. එනම් නිවන සඳහා හේතු වන කුසල කර්ම කිරීමට මග පෙන්වීමයි. මෙය බුදුදහමට පමණක් සුවිශේෂී වූ ඉගැන්වීමකි. යොනිසොමනසිකාරය අනුව නාමරූප ධර්ම පිළිබඳ ව නුවණින් විමසා බලා නිවැරදි කුසල ක්‍රියාවන්හි යෙදීමේ හැකියාව මිනිසා සතුව පවතී. චේතනාත්මක ව ක්‍රියා කිරීමේ හැකියාව පුද්ගලයා සතු ව පවත්නා බව බුදුරජාණන් වහන්සේ අවධාරණය කරන හෙයින් උන් වහන්සේ කර්මවාදී හා ක්‍රියාවාදී බව සඳහන් වේ (***සමණො ඛලු භො ගොතමො කම්මවාදී කිරියවාදී,*** ම.නි. ii)

නිබ්බේධික පරියාය සූත්‍රයෙහි කර්මය පිළිබඳ විධිමත් විස්තරයක් ඇතුළත් වේ. ඊට අනුව කර්මය තේමා කොට ප්‍රශ්න හයක් මතුකොට ඊට පිළිතුරු සැපයේ. මෙහිදී කර්මය යනුවෙන් දක්වෙන්නේ සංචේතනාවයි. කර්මයේ නිදානය වශයෙන් සඳහන් වන්නේ ස්පර්ශයයි (***ඵස්සො භික්ඛවෙ කම්මානං නිදාන සම්භවො***). කර්මයේ නිරෝධය ස්පර්ශ නිරෝධයයි (***ඵස්සනිරොධො භික්ඛවෙ කම්මානං නිරොධො***). එබඳු වූ කර්මය නිරෝධ කරන මාර්ගය ලෙස පෙන්නුම් කර ඇත්තේ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයයි (***අයමෙව අරියො අට්ඨංගිකො මග්ගො කම්මනිරොධගාමිනීපටිපදා***)

කර්මයන්ට අනුරූප ව විපාක ලැබීමක් දක්නට ලැබුණ ද බුදුසමයට අනුව කර්මය කරන්නෙක් හෝ එහි ඵල විඳින්නෙක් හෝ නොමැත. හුදෙක් පවත්නේ ශුද්ධ ධර්ම පමණි.

කම්මස්සකාරකො නත්ථි - විපාකස්ස ච වේදනා,
සුද්ධධම්මා පවත්තන්ති - එවෙතං සම්මදස්සනං.

සත්ත්වය කර්මය දායාද කොට කර්මය ස්වකීය කොට ඇත්තේ නමුදු කර්ම චක්‍රයට ම නතු වී එහි වහලෙකු සේ හිර කොට තැබීමට බුදුසමය උත්සාහ නොකරයි. කර්මය අභිබවා ගොස් කර්මක්ෂය කිරීමේ මාර්ගය බුදුසමයෙහි පැහැදිලි ව දේශනා කොට ඇත. බුදුදහමේ මූලික ඉලක්කය කර්මක්ෂය කොට සත්ත්වයා සසර දුකින් නිදහස් කරවීමයි. සත්වයාට විමුක්තිය ලද හැක්කේ කර්ම බන්ධනයෙන් නිදහස් වීමෙනි. බෝසතුන් මෙලොව උපත ලද මොහොතෙහි 'මේ මාගේ අවසන් ජාතිය බවත් නැවත භවයක් නැති බවත්' (***අයමන්තිමා ජාති නත්ථි'දානි පුනබ්භවො***) ප්‍රකාශ කළේ මෙකී කර්මක්ෂය කිරීම අරභයා ය.

ඒ සඳහා විවේකනිස්සිත ව විරාගනිස්සිත ව නිරොධනිස්සිත ව නිවනට බර ව සත්ත බොජ්ඣංග ධර්ම වඩා තෘෂ්ණාව ක්ෂය කළ යුතු ව පවතී. තෘෂ්ණාව ප්‍රහීණ වීමෙන් කර්මක්ෂය වන අතර කර්මක්ෂය වීමෙන් දුක් ප්‍රහීණ වේ. තෘෂ්ණාව ක්ෂය කිරීමෙන් දුඃඛක්ෂය වන අතර දුඃඛක්ෂය කිරීමෙන් කර්මක්ෂය වන බව ඛය සූත්‍රයෙහි දක්වේ ***(තණ්හාය පහානා කම්මං පහීයති. කම්මස්ස පහානා දුක්ඛං පහීයති. ..... තණ්හක්ඛයා කම්මක්ඛයො. කම්මක්ඛයා දුක්ඛක්ඛයොති,*** සං.නි. v(1), 176 පිට). මෙලෙෂ තෘෂ්ණාව දුරු කිරීමෙන් කර්මක්ෂය කළ යුතු බව බුදුසමයෙහි අනුශාසනාවයි.

(ලොස් ඇන්ජලිස් බෞද්ධ විහාරස්ථානයේ ස්වාමීන් වහන්සේලා මෙහෙයවන ධර්ම චාරිකා වැඩසටහන- 5/3/2014

දායකත්වය : - පරාක්‍රම කරුණාතිලක, රෝෂිණී කරුණාතිලක හා ප්‍රවීන් කරුණාතිලක)